

Леся ОНУФРІЙЧУК,
старша викладачка кафедри туризму, теорії і методики фізичної культури та валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Глобалізація вимагає реагування

XXI століття, на думку багатьох дослідників, мало стати проявом різкого прориву людства у всіх галузях діяльності. Такий погляд був підкріплений стрімкими темпами розвитку засобів комунікації, фінансового та банківського секторів економіки, розробками в електроніці та комп'ютерній техніці. Все це призвело до формування уявлення про процеси глобалізації у міжнародній спільноті. Однак події в Україні показали, що прямолінійний розвиток суспільства поки що не можливий. Змінилось усе: життя окремих людей, країн та міжнародних об'єднань; світоглядні постулати; можливі перспективи розвитку промисловості, освіти тощо.

Саме зміни, які відбуваються в суспільстві XXI століття, зумовлюють виведення на найвищий рівень реалізації компетентнісного підходу в закладах загальної та професійної освіти. Розуміння вчителями змісту поняття «компетентнісний підхід» забезпечує покращення якості знань учнів. Адже компетентнісний підхід передбачає формування в учнів ключових компетентностей, які повинні забезпечити молодим людям здатність ефективно діяти в різних сферах життя. Такий підхід є обов'язковою умовою для формування особистості, що є конкурентоздатною на ринку праці, а в умовах глобалізації – на міжнародному ринку праці. Розуміння важливості цього моменту лягло в основу розробки Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.) відповідно до положень Концепції Нової української школи (2016 р.) [3].

Процеси глобалізації передбачають стирання кордонів між економіками держав. Україна обрала своєю стратегією розвитку саме участь у глобалізації та міжнародній інтеграції, розуміючи, що лише такий напрямок розвитку забезпечить політичний, економічний та соціальний прогрес нашої держави. Це рішення було підтримане переважно більшістю населення України. Також прийшло усвідомлення того, що учасники глобалізації повинні повною мірою володіти географічними знаннями. Саме тому, географічні знання зараз набувають надзвичайного значення в освіті підростаючого покоління.

Предметна географічна компетентність забезпечує учням можливість раціонального вирішення будь-якого завдання на основі використання географічних знань. Саме тому географічна освіта передбачає формування специфічних для географії знань, умінь та навичок їхнього застосування, досвіду творчої діяльності у довідці, вміння просторово та комплексно мислити [2].

Компонентами предметної географічної компетентності учнів є:

– змістовий: належать емпіричні й теоретичні географічні знання, які мають бути сформовані у школярів;

– операційний: включає вміння й навички, що формуються у процесі навчання географії;

– прикладний: складається з досвіду застосування географічних знань, умінь і навичок, які спрямовані на вирішення теоретичних і прикладних значущих завдань та розв'язання проблем на продуктивному і творчому рівнях;

– емоційно-ціннісний: визначається емоційно-ціннісними установками, ставленнями, ціннісно-визначальними поглядами і переконаннями щодо довідки й людської діяльності у ньому;

– світоглядний: полягає у науковому географічному баченні довідки на підґрунті географічної картини світу [1].

Для визначення рівня сформованості компонентів предметної географічної компетентності учнів слід використовувати такі критерії:

– ступінь оптимальності використання здібностей, тобто змога плідно здійснювати навчальну діяльність відповідно до встановлених вимог;

– рівень володіння географічними знаннями, вміннями й навичками, необхідними для здійснення самостійної пізнавальної діяльності;

– ступінь розвиненості співпраці з іншими учнями в навчальному процесі;

– рівень поєднання географічних знань і вмінь, здібностей та ціннісних установок, необхідних для виконання навчально-пізнавальної діяльності в освітньому середовищі;

– ступінь сформованості досвіду творчої діяльності та його застосування у процесі виконання завдань географічного спрямування;

– глибина й різноплановість специфічного географічного мислення учнів [1].

Відповідно до компонентів предметної географічної компетентності учнів можна виділити ряд основних елементів, головними з яких є:

1. Географічні знання, що поділяються на емпіричні (географічні факти; географічна номенклатура; географічні уявлення) та теоретичні (географічні поняття; географічні причинно-наслідкові зв'язки; географічні закономірності; гіпотези й теорії).

2. Вміння та навички: інтелектуальні; навчальні; прикладні; графічно-знакового моделювання; картографічні; геоінформаційні.

3. Географічне бачення світу: здатність до історично зумовленого цілісного відображення довідки та суспільно-економічних процесів у ньому; розуміння природних, демографічних та соціально-економічних процесів і їхньої взаємодії; здатність мислити просторово й комплексно.

4. Емоційно-ціннісне ставлення до довкілля й людської діяльності в ньому: емоції й почуття; переконання й погляди; установки; правила поведінки; світогляд школярів.

5. Досвід творчої діяльності учнів з географії: використання уже сформованих знань і вмінь з пошуковою метою; самостійне комбінування й перетворення вже відомих прийомів навчально-пізнавальної діяльності; створення принципово нових способів розв'язання географічних навчальних проблем.

Як бачимо, вивчення географії забезпечує не лише накопичення певних знань, а й формує комплекс певних рис особистості, яка усвідомлює себе частиною міжнародної спільноти.

Реалізація компетентнісного підходу при вивченні географії здійснюється через виконання навчальної програми «Географія. 6-9 класи», затвердженої наказом МОН України від 03.08.2022 № 698, навчальних програм «Географія. 10-11 класи», що затверджені наказами МОН України від 03.08.2022 № 698 (рівень стандарту) та від 23.10.2017 № 1407 (профільний рівень) [4, 5, 6].

Здійснення географічної освіти відбувається як у загальноосвітніх закладах, так і в закладах професійної передвищої освіти. Вивчення географії у коледжах має на меті реалізувати право всіх дітей на середню освіту, а також забезпечує формування цілісної картини світу. Набуті професійні навички в сукупності із загальноосвітньою підготовкою збільшують шанси молоді людини знайти достойну роботу та проявити себе в якості висококваліфікованого працівника.

Отже, формування предметної географічної компетентності молоді є головною умовою подальшого розвитку нашої держави в напрямку міжнародної інтеграції.

Використані джерела

1. Вішнікіна Л.П., Топузов О.М. Структура предметної географічної компетентності учнів (рекомендації для вчителів географії). Журнал «Українська професійна освіта» - №1, 2017. с. 103-112.

2. Гільберг Т.Г. Реалізація компетентнісного підходу до навчання на уроках географії. Журнал «Географія та основи економіки в школі» - №4, 2009.

3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : затв. пост. Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 5. – С. 9–16.

4. Географія. 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.

Код доступу: navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf (mon.gov.ua)

5. Географія. 10-11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Код доступу: НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА (mon.gov.ua)

6. Географія. 10-11 класи. Профільний рівень. Код доступу: geograf-prof-10-11k-profilniy-riven-19122017.doc (live.com)

